

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput IX. Idem Episcopo (a) S. Andreae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

repperunt. *Et infra:* Procurator autem partis alterius ex adverso respondit, quod prædicta donatio debeat non immerito retractari, quoniam multis ex Fratribus in-consultis, à prædicto Rectore, ac paucioribus Fratribus, excommunicatis nihilominus ac perjuris, de re litigiosa, & in fraudem Plebani de Piscia, qui super eodem Hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata; & hæc omnia proponebat sufficienter esse probata per depositiones testium productorum. Ad hæc verò parte alterâ multipliciter respondente, hinc inde fuit aliquandiu disputatum. Nos igitur his, & aliis intellectis, quæ coram Capellano prædicto partes proponere curaverunt, & ipsarum attestacionibus diligenter inspectis, attendentes, quod Fratres, & patroni sancti Allucii pro se, immò potius contra se suam (f) turpitudinem allegabant, videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem, non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis præfatis Hospitalariis factam, puram, ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, sed deceptis iura subveniunt, unde per ea, quæ superius sunt proposita, se contra factum proprium legitime defendere non valebant, cum & quædam ex ipsis non fuerint comprobata: de consilio f. n. Hospitalæ prædictum sancti Allucii cum pertinentiis Hospitalariis sancti Sepulchri adjudicare curavimus, ita quod per hanc nostræ diffinitionis sententiam diœcesano Episcopo, & Plebano de Piscia nullum præjudicium generetur, cum resinter alios acta non debeat aliis præjudicium generare.

N O T E.

1. (a) *Florentino.*] Ita etiam legitur in tertia col-lectione, *sub hoc titulo cap. 5.* Joanni videlicet, qui cum Pætoris Canonico. Regul. Sancti Fridiani munere fungeretur, electus fuit in Archiepiscopum Florentinum anno 1205, & postquam Ecclesiam rexerat per annos 25, decessit anno 1230. Fuit in tuendis Episcopatus juribus valde diligens, siquidem plura recuperavit, quæ Florentino Episcopatu ex negligentia suorum prædecessorum decesserat, ut refert Ughel. *rom. 2. Italia, in Ecclesia Florentina, numero 33.* De ipsa Ecclesia nonnulla notavi in *capite 31. de elect.*

2. (b) *Fesulan.*] Fesulana civitas perantiqua est provincie Hetruriz: ejus meminerunt Silius lib. 8.

Et sacri interpretis Flamini Fesula.

Livius, Cicero, Plinius & alii congesti ab Ughellio *rom. 2. Italia, fol. 270.* Habet Ecclesiam Cathedralè Divo Romulo dicatam, cujus Præsuli Raynerio, qui electus fuit anno 1193, & decessit anno 1218, missa est præfens decilio.

(c) *Pistoriens.*] Sofrido videlicet, de quo, & ipsa diœcesi Pistoriensis, nonnulla notavi in *c. 9. de cohabit. cleric.*

(d) *Sancti Sepulchri.*] Qui sub regula sancti Augustini cum suo Magistro vitam degabant, donec ab Innocentio VIII. Ordo hic sancti Sepulchri Militiæ S. Joannis adunatus fuit, & ita penè interit, ut est apud Volaterranum lib. 21. *Anropolog. Chopinum lib. 5. sacr. pol. tit. 5. numero*

5. De Fratribus sancti Allucii egi in *c. 9. de arbitris.*

(e) *Questione suborta.*] De possessione Hospitalis S. Allucii differabant Hospitalarii sancti Sepulchri Pisis consistentes; & cum egissent semel interdicto *quorum bonorum*, & iterum interdicto *uti possideris*, & neutro judicio obtinissent, postea egerunt ex causis dissimilibus petitorio judicio adversus Rectorem, & Fratres, ac Patronos ipsius Hospitalis, & obtinuerunt: quia plerunque qui succubuit in possessione, obtinet in proprietate, ut probavi in *capite 3. de causa possess.* obtinueruntque, quia plenè probatum fuit, ipsos Rectorem & Fratres donasse prædictum Hospitalæ: nec habita fuit ratio eorum, quæ allegabant Fratres donationis ipsius infirmam causâ, asserentes se excommunicatos fuisse tempore, quo donationem illam fecerunt, eamque dolo malo fecisse in præjudicium Plebani, cujus mentio fit in *dict. cap. 9. de arbitris*; quia non audiuntur illi, qui quod ritè fecerunt, mutare, & rescindere intendunt, *l. post mortem, de adptionibus*: quare rectè Innocentius III. Hospitalæ illud adjudicavit Hospitalariis sancti Sepulchri, salvo jure prædicti Plebani, atque etiam Episcopi diœcesani, ex vulgari regula, *Res inter alios acta aliis nec nocet, nec prodest*; quam illustravi in *cap. penult. de re judic.*

(f) *Turpitudinem.*] Unde audiendi non erant, *dict. l. post mortem, l. si servus plurium, §. 1. ff. de legat. 1. l. servo, C. de servo pignor. dat. manumiss. l. 4. C. de revoc. donat. l. 3. C. de transact. cap. 8. de concess. præb.*

C A P U T IX.

Idem Episcopo (a) S. Andrea.

Apostolicæ Sedis oraculo. *Et infra:* Cum plerunque contingat, quod Episcopi successivè locis religiosis de redditibus, qui pertinent ad eosdem, ultra quinquagesimam conferant portionem, ita quod interdum usque ad tertiam partem, vel quartam; interdum verò plus, minusve hujusmodi redditus minuuntur: tua fraternitas

D. D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Pars I.*

O o 3

nos

nos consuluit, utrum successoribus eorundem ea quæ taliter fuerint ultra quinquagesimam portionem concessa, liceat aliquatenus revocare. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet sit in (b) canone diffinitum, ut si quis Episcoporum in parochia sua monasterium forte construere voluerit, & de rebus Ecclesiæ, cui præsidet ipse ditare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam; Ecclesiæ verò, quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census Ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, ut hæc temperamenti æquitas observetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat; & cui tollit, gravia damna non infligat, eâ quidem cautelâ servatâ, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex duabus remunerationem assumat, hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus, cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre, sive simul, & semel id facere velit, sive pluries, successivè eidem, vel diversis Ecclesiis conferendo. Unde cum grave detrimentum, sive de possessionibus, sive de proventibus, vel ad Episcopalem mensam, vel Cathedrali Ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione constiterit esse collatum, poterit legitimè revocari, nisi (c) præscriptione, vel aliâ exceptione legitimâ huiusmodi actio excludatur. Nam etsi primâ facie præsumatur, quod collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis grave non inferat detrimentum; quia tamen si non solum sæpe, sed etiam semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum esse valde damnosum, quod quidem magis potest ex offensione ipsius facti, quam expressione alicujus statuti cognosci, nec quinquagesima, vel centesima semel, ac successivè debet cum gravi damno conferri: si verò in tantum abundet Episcopus, ut sine damno Ecclesiæ suæ possit amplius, quam in quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius Ecclesiæ subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere à canone præfixam, per quam incautè largiri volentibus est occursum, de superioris tamen auctoritate potest etiam in majori summa inopiâ alterius providere.

NOTÆ.

(a) *S. Andrea.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo, cap. ultimum. non autem reperitur præfens epistola inter editas à Guillelmo Sirleto, & Boschetto: quare ejus integram adhuc præ manibus non habemus. De Ecclesia Sancti Andreae nonnulla adduxi in cap. 2. de supplem. neglig.

(b) *Canone.*] Videlicet 5 Concilii Tolet. 9. relato à Gratiano in cap. bene est 12. quæst. 2. & in editione Garfisi ita habetur: [Bonæ rei dare consultum, & præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis spectare cernitur præmium. Quisquis itaque Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus Ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreverit, non amplius ibidem quam quinquagesimam partem dare debet, ut hæc temperamenti æquitate servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat; & cui tollit, damna gravia non infligat. Ecclesiæ verò, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census Ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit: eâ tamen cautelâ servatâ, ut tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerandam assumat.]

(c) *Præscriptione.*] Immo ex Concilio Aurelianiensi ita cavetur in cap. si Episcopus 12. 16. q. 4. ibi: Si Episcopus humanitatis intuitu mancipiola, vincolas, vel terrulas clericis, aut monachis, vel quibuslibet præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiamsi longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesiæ præjudicium patiantur: nec secularis legis præscriptio, quæ Ecclesiæ

aliquid impediatur, opponatur. Ergo nec in præfenti specie præscriptio admitti poterat. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, in specie textus in dicto capite Si Episcopus, nullam monachos, vel clericos habere posse bonam fidem, nec justam causam possidendi, cum rem tantum ad usum fructum acceperint. In præfenti autem specie, si major pars quam quinquagesima donata sit, in ea parte præscriptio procedit; quia & bona fides, & titulus iustæ possessionis dantur.

COMMENTARIUM.

Licet regulariter Episcopi nequeant de rebus Ecclesiæ suæ, seu spectantibus ad propriam mensam, tam laicis, quam ecclesiasticis donare, cap. 2. ubi latè probavi, hoc tamen ad construendam Ecclesiam, vel jam constructam dotandam, possunt donationem ita facere, ut si in ea Ecclesia jam regularis disciplina vigeat, quinquagesimam partem fructuum donare possunt; si autem de novo erigenda sit, centesimam, cap. si Episcopus 72. 12. quæst. 2. cap. bona, capite religiosam, eadem causa, & quæst. cap. possessiones 16. quæst. 1. cap. pastoralis, de his que sunt à Prelat. Concil. Toletanum 4. can. 27. ubi Patres hujus sanctionis rationem expresserunt his verbis: Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiastica largimur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur. Accedit utilitas fidelium, quæ in constructione Ecclesiarum facilè deprehenditur, & eam commendavimus infra, in titulo de inrepatron. Illustrant

Illustrant Antonius Augustinus lib. 4. epist. in r. Pont. tit. 5. per totum. Cujacius in presenti, Cironius ad tit. de his que sunt à Prelat. Moneta de commut. cap. 11. num. 85. Lambert. de jure patron. 1. p. lib. 1. artic. 16. Si autem Episcopus integrè ex fructibus propriæ Ecclesiæ construxerit monasterium illud, ipsi Ecclesiæ adjudicandum est, cap. Apostolicus 13. in fine 12. q. 2. quia tantum juxta distinctionem supra adductam potest Episcopus quinquagesimam, vel centesimam partem fructuum donare. Sed an Capituli consensus in simili donatione desideretur, hæsitatur ab Interpretibus: Et Episcopum non posse per se, absque consensu Capituli similem donationem facere, tenuerunt Glossa verbo *Quinquagesimam*, in dicto cap. bonæ. Gregorius Lopez in l. 4. tit. 14. part. 1. & alii congesti à Redoano de rebus Ecclesiæ. q. 2. qui moventur auctoritate textus in cap. si Episcopus 12. q. 2. in illis verbis: *De consensu Concilii sui habeat libertatem faciendi*. Et ex cap. pastoralis, de his que sunt à Prelat. ubi docetur, non posse Episcopum per se de bonis Ecclesiæ propriæ quicquam monasterio, aut simili pio loco concedere. Cironius ubi proxime, existimat olim non licuisse Episcopis sine consensu Capituli donare quinquagesimam, vel centesimam partem; potuisse tamen post Innocentii III. constitutiones, tam in presenti, quam in dicto cap. pastoralis, in quibus aperte fatetur, se intendere derogare dispositioni textus in dicto cap. bene ubi licet non exigeretur consensus Capituli, id tamen suppletum erat ex Concilio Tol. 3. relato in dicto cap. si Episcopus 73. Sed verò non agnosco ubi Innocentius III. intendat derogare textui in dicto cap. bene, nam in dicto cap. pastoralis, potius ait; se ita statueri, salvâ constitutione canonicâ, de concedenda piis locis quinquagesima parte. Quæ verba cum referantur ad textum in dicto cap. bene, nullam continent consensus Capituli mentionem. In presenti autem tantum Innocentius exponit eundem canonem bene, ita ut Episcopus tantum semel quinquagesimam, aut centesimam partem possit donare; in tota tamen textus serie nullam facit mentionem consensus Capituli adhibendi, vel non. Et ita secundum canonem, de quo loquitur, & quem expendit Innocentius, accipiendus est. Nec felicius Jacobus Cujacius in presenti, dum ait verba dicti canonis bene, immutata aliquatenus referri ab Innocentio III. cum in eo nullus exigatur Capituli consensus. Sed etsi conferatur canon ille cum verbis Innocentii in presenti relatis, mirè consonat. Tandem alii pro solutione hujus questionis, & conciliatione textus in dicto cap. si Episcopus, cum dicto capite bene, ita distinguunt. Vel Episcopus donat quinquagesimam partem rerum Ecclesiæ monasterio nondum constructo, vel etiam constructo, sed sine licentiâ, & consensu Capituli; & tunc non potest per se aliquid donare absque consensu Capituli; vel monasterio jam constructo ex

Capituli licentiâ, & voluntate; & tunc novus non desideratur consensus ad prædictam donationem. Ita docuerunt Abbas in dicto cap. pastoralis, num. 4. Redoanus ubi supra, num. 47. Rationem differentie inter utrumque casum eam reddunt, quòd ubi Capitulum ædificationi consensus, orta fuit ex parte ejus obligatio congruè illud dotandi, atque ita cum donatio, seu dotatio jam necessaria sit, frustra desideratur Capituli consensus, cum constructionis tempore jam intercessisset, argumento textus in l. quæ jure conditione, s. de hoc, ff. de condit. insti. At cum hæc ratio cesset quoties sine consensu Capituli Ecclesia constructa fuit, ac per consequens cesset obligatio eam dotandi, requiritur in donatione ab Episcopo faciendâ Capituli consensus, sine quo, sicut non potuit conferri monasterium, ita similiter nec dotari. Sed libenter quaererem ab his Doctoribus, undenam statuta reperitur obligatio Capituli dotandi omnia monasteria ex ejus consensu, seu licentiâ constructa? Cum illud tantum notum sit, eum qui construxit Ecclesiam, ad ejus congruam sustentationem teneri, cap. cum sicur, de consecr. Ecclesiæ, nec unquam legi, ad constructionem Ecclesiæ necessarium esse Capituli consensum. Unde verius existimo, nec attento jure antiquo, nec jure novo Innocentii III. desiderari consensum Capituli, in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, juxta distinctionem supra adductam; sed Episcopum propriâ auctoritate eam facere posse, cum omnes textus, in quibus hæc facultas Episcopis conceditur, nullam faciant mentionem consensus Capituli. Accedit & ea ratio; nam cum jure permittente talis donatio fiat, non debet exigi ea solemnitas, quæ in similibus alienationibus rerum Ecclesiæ desideratur, argumento textus in l. conditionibus 5. ff. de condit. & demort. l. alieno, s. qui fideicommissariam, l. non tantum, s. is autem, ff. de fideicommiss. lib. 1. l. 1. & 3. C. quando decreto opus non sit, l. 2. in princip. cum sui §§. l. si pupillorum, s. 1. ff. de rebus eorum, Narbona de arate, anno 25. q. 12. num. 7. Nec contrarium probat textus in dicto cap. si Episcopus; nam dum exigit Capituli consensum, non est accipiendus de donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, sed de donatione integræ Ecclesiæ parochialis in monasterium conferenda; quo casu verum est, consensum Capituli requiri, cap. tua, de his que sunt à Prelat. Dum autem PP. in eo textu descendunt ad donationem modicam faciendam ab Episcopo, nullum exigunt Capituli consensum, sicut & in dicto cap. pastoralis. Unde cum nullibi legatur, consensum Episcopi necessarium esse in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis fructuum; non est ratio cur de casu unionis Ecclesiæ parochialis monasterio factæ, relato in dicto capite. Si Episcopus, arguatur ad donationem modicam quinquagesimæ, vel centesimæ partis.